

מסכת כתובות פרק ו' - "מציאת האשה"

1. סה, ב

רס"י

מתני'

מציאת האשה: וירושתה. אם נפלה לה ירושה הוא אוכל פירות בחייה והקרן שלה לישנא אחרינא ואם מתה בחייו יורשה: **ופגמה.** נזק חבלה אם יחבלו בה:

ובזמן שבגלוי. שהבושת שלו ועוד שנמאסת עליו והוא סובל: **ילקח בהן קרקע.** שהרי זה כשאר נכסים הנופלים לה שהן תלוין:

אוכל פירות בחייה. והקרן שלה אם יגרשנה או ימות ואם תמות היא יורשה:

גמ'

תנינא. בפי נערה:

יתר עליו הבעל. אלמא בעל זכאי בכלן:

העדפה. אם תעשה מלאכה יותר ממה שפסקו לה חכמים:

מתניתין

מציאת האשה,

ומעשה ידיה - לבעלה.

וירושתה - הוא אוכל פירות בחייה.

בושתה,

ופגמה - שלה.

רבי יהודה בן בתירא אומר:

בזמן שבסתר: לה - שני חלקים,

ולו - אחד,

ובזמן שבגלוי: לו - שני חלקים,

ולו - אחד.

שלו - ינתן מיד,

ושלה - ילקח בהו קרקע, והוא אוכל פירות.

גמרא

מאי קא משמע לן?

תנינא:

"האב זכאי בבתו בקידושיה: בכסף,

בשטר,

ובביאה.

זכאי: במציאתה,

ובמעשה ידיה,

ובהפרת נדריה.

מקבל את גיטה,

ואינו אוכל פירות בחייה.

נישאת - יתר עליו הבעל,

שהוא אוכל פירות בחייה!"

"בושתה ופגמה" איצטריכא ליה,

פלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן.

2. סה, ב - סו, א

רפ"י

דמעשה ידיה. ושייך למימר שיהא שלו דמעשה ידיה תחת מזונות:

קונם שאני עושה לפיך. מה שאני עושה יהא קונם לפיך: **אינו צריך להפר.** דמשעבדא ליה ואפי"ל לשמא תעדיף נמי לא חישינן דאי מעדפה נמי לבעל הוא:

שמא תעדיף. והעדפה דידה הוא וחיליל עלה קונם:

שלא ע"י הדחק. כגון שהיא עירנית ובעלת מלאכה: **ע"י הדחק.** כגון שדחקה עצמה והעדיפה:

ה'ג והא כי אתא רבין כו'. וקס"ד מציאתה כהעדפה שלא על ידי הדחק היא והיכי פליגי בה:

ומשני אמר רב פפא מציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק היא. דרוב מציאות צריך לחזר אחריהם כגון דגים שנשארו ביבשה או צבי שבור או לחפש סימא בקרקע:

שתיים שלש וארבע בבת אחת. שומרת קישואים וטוה פשתן ומלמדת שיר לנשים בשכר ומחממת ביצים בחיקה או ביצי תולעים העושים משי שהנשים מחממות אותן בחיקן והם נוצרים:

מהו. מי הוי כעל ידי הדחק או לא:

תני תנא קמיה דרבא:

"מציאת האשה - לעצמה.

רבי עקיבא אומר:

לבעלה."

אמר ליה:

סו,א **השתא, ומה העדפה, ^דמעשה ידיה היא - אמר רבי עקיבא: לעצמה,**

מציאתה - לא כל שכן?!

דתנן:

"קונם שאני עושה לפיך" - אינו צריך להפר.

רבי עקיבא אומר:

יפר,

שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו!"

אלא איפוד:

מציאת האשה - לבעלה.

רבי עקיבא אומר:

לעצמה.

והא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן:

בהעדפה שלא על ידי הדחק - כולי עלמא לא פליגי דבעל הוי,

כי פליגי - בהעדפה שעל ידי הדחק,

תנא קמא סבר: לבעלה,

ורבי עקיבא סבר: לעצמה!

אמר רב פפא:

מציאתה - כהעדפה שעל ידי הדחק דמי,

פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן.

בעי רב פפא:

עשתה לו שתיים בבת אחת - מהו?

בעי רבינא:

שלשה או ארבעה בבת אחת - מהו?

תיקו.

3. סו, א

רס"י

מתקיף לה רבא בר רב חנן.
אדרבי יהודה בן בתירא:

"בושתה ופגמה".

מתקיף לה רבא בר רב חנן:
אלא מעתה,

בייש סוסתו של חבירו - הכי נמי דבעי למיתן ליה בושת?

וסוס - בר בושת הוא!?

אלא, רקק בבגדו של חבירו - הכי נמי דבעי למיתן ליה בושת!?

וכי תימא: הכי נמי - והתנן:

"רקק והגיע בו הרוק,

ופרע ראש האשה,

והעביר טליתו ממנו - חייב ליתן לו ארבע מאות זוז".

ואמר רב פפא:

לא שנו אלא בו,

אכל בבגדו - פטור!

בבגדו - לית ליה זילותא,

אשתו - אית לה זילותא.

אמר ליה רבינא לרב אשי:

אלא מעתה,

בייש עני בן טובים,

דאית להו זילותא לכולהו בני משפחה - הכי נמי דבעי למיתן להו בושת לכל בני משפחה!?

אמר ליה:

התם - לאו גופייהו,

הכא - אשתו גופיה הואי.

4. סו, א-ב

רש"י

מתני'

ומת חתנו. ונפלה לפני יבם והוא תובע מה שפסקו לאחיו: **יכול הוא שיאמר כו'.** או חלוץ או ייבם אבל אחיו או יתן או תשב עד שילבין ראשה:

הוא פוסק כנגדן ט"ז מנה. שליש יותר יקבלם עליו לכתוב בכתובה לבד תוספת שהוא מוסיף לפי שמשתכר בהן אלף דינר הן עשרה מנה:

וכנגד השום. אם בא חתן לכתוב קבלה עליו כנגד אלף דינר של שום שתכניס לו בגדים או כלים המשתמשים בהן והן פוחתין או פרקמטיא ודרך הנועדים למזמוטי חתן לשומם יותר משויים לכבוד הכלה ולחבבה על בעלה:

הוא פוסק פחות חומש. לא מיבעיא דלא מוסיף אלא שפוחת שאם הכניסה שום של אלף דינר הוא כותב ח' מאות זוז:

שום במנה ושוה מנה אין לו אלא מנה. הכניסה שום לקבלו עליו בשטר הכתובה במנה והוא שוה מנה בשוק לכל אדם אין לו לומר תנו לי עוד חמישיתו שהרי אמרו לפחות חומש מן השום לפי שלא נאמרו דברים הללו אלא בשום ששמאוהו בבית חתנים והנשואים ומיהו תוספת שליש לא יוסיף שלא אמרו להוסיף שליש אלא לכספים שהן ראויים להשתכר מיד:

שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר. שום שהוא מקבלו במנה שאמרו לו כתוב מנה בכתובה והיא תכניס לך שום של מנה צריך שישומו אותו בבית של חתונה שלשים ואחד סלע ודינר דהוי מנה וחומשו:

ובד' מאות. שום שיקבל עליו לכתוב ארבע מאות:

היא נותנת חמש מאות. לפי שומת הנועדים שם:

וכשחתן פוסק כו'. ואם שמו הם תחלה והכניסה לו בין שום קטן בין שום גדול הוא כותב בשטר פחות חומש ובגמרא מפרש לה ל"ל כל הני:

מתניתין

הפוסק מעות לחתנו, ומת חתנו -

אמרו חכמים:

יכול הוא שיאמר: "לאחיק - הייתי רוצה ליתן, ולך - אי אפשר ליתן".

פסקה להכניס לו אלף דינר - הוא פוסק כנגדו חמש עשרה מנה.

וכנגד השום - הוא פוסק פחות חומש.

שום במנה, ושוה מנה - אין לו אלא מנה.

שום במנה - היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר.

ובארבע מאות - היא נותנת חמש מאות.

מה שחתן פוסק - הוא פוסק פחות חומש.

סו,ב

גמרא

תנו רבנן:

"אין צריך לומר: ראשון - תלמיד חכם,

ושני - עם הארץ,

אלא אפילו: ראשון - עם הארץ,

ושני - תלמיד חכם -

יכול לומר: "לאחיק - הייתי רוצה ליתן,

לך - אי אפשר ליתן".

5. סו, ב

רס"י

"פסקה להכניס לו אלף דינר - הוא פוסק בנגדן חמש עשרה מנה.
 ובנגד השום - הוא פוסק פחות חומש.
 שום במנה, ושזה מנה - אין לו אלא מנה.
 שום במנה - היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר.
 ובארבע מאות - היא נותנת חמש מאות.
 מה אשחיתן פוסק - הוא פוסק פחות חומש".

היינו רישא!

תנא שומא רבה, וקתני שומא זוטא.
 תנא שומא דידיה,
 וקתני שומא דידה.

גמ'
תנא שומא רבה. דפחות חומש
 רישא דתנא וכנגד השום דקאי
 אאלף דינר:
וקתני שומא זוטא. שום במנה
 היא נותנת שלשים ואחד סלע
 ודינר דלא תימא שומא רבה הוא
 דדרך השמאים להעלותו על
 שוויו א"נ שומא זוטא איכא
 דמעלו ליה טפי שלא תתבזה
 בעיני הנועדים:

תנא שומא דידה וקתני שומא
דידיה. היכא דקתני חתן פוסק
 הרי שומא דידיה כגון שהיא
 הכניסה קודם השום והוא שם
 אותו בה' מאות כשבא לכתוב
 יכתוב ד' מאות שאף הוא שם
 אותו חומש יותר על שוויו:

שומא דידה. היכא דקתני היא
 נותנת שהוא כתב הכתובה קודם
 שבא השום ועכשיו היא מביאתו
 וקרוביה שמין אותו וחתן פוסק
 דתנא תרי זימני חד לשומא רבה
 וחד לשומא זוטא:

6. סו, ב

רס"י

מתני'

פסקה להכניס לו כספים. שהן מוכנים לשכר מיד:

סלעה נעשה. לכתוב בשטר הכתובה בששה דינר יותר שלישי כדתנן לעיל ובגמרא מפרש הא תו למה לי:

לקופה. בגמרא מפרש שיתן לה עשרה זוז לכל מנה ומנה שהיא מביאה לו ויקנו לה מהם בשמים לרחוץ בהם בתמרוקי הנשים שכך שיערו שהאשה המביאה לבעלה מנה ראויה היא לבשמים של עשרה זוז ולא פירשו במשנה אם לכל יום אם לכל שבת אם לכל חדש אם לכל שנה:

גמ'

עסקא. כספים קרי עסקא שהם עומדים להשתכר בהם להתעסק בהן תמיד:

תנא עסקא רבה. אלף דינר שיוסיף שלישי ויכתוב ט"ו מנה:

עסקא זוטא. סלעה נעשה ששה דינר:

זיונא. יציאה ואחריות:

מתניתין

פסקה להכניס לו כספים - סלעה נעשה ששה דינרין.

החתן מקבל עליו עשרה דינרים לקופה לכל מנה ומנה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

הכל כמנהג המדינה.

גמרא

היינו "פוסק כנגדם חמשה עשר מנה"!

תנא עסקא רבה,

ותנא עסקא זוטא.

וצריכא,

דאי תנא עסקא רבה - דנפיש רווחא,

אבל עסקא זוטא, דזוטר רווחא - אימא: לא,

וצריכא.

ואי אשמעינן עסקא זוטא - דזוטר זיונא,

אבל עסקא רבה, דנפיש זיונא - אימא: לא,

וצריכא.

7. סו, ב

רפ"י

בירושלים. היו נוהגות להתקשט בבשמים: **במנה הנישום או במנה המתקבל.** האי לכל מנה ומנה דקאמר לפי חשבון השומא קאמר או לפי חשבון שהוא מקבלן עליו דהיינו פחות חומש: **שבת ראשונה כו'.** איני יודע ליישב סדר בעיות הללו לפי שיטת הש"ס ונראה בעיני שכן סידרן יום ראשון או כל יום ויום ואם תמצא לומר כל יום ויום שבת ראשונה או כל שבת ושבת ואת"ל כל שבת ושבת חדש ראשון או כל חדש וחדש ואת"ל כל חדש וחדש שנה ראשונה או כל שנה ושנה:

"החתן מקבל עליו עשרה דינר לקופה".

מאי "קופה"?

אמר רב אשי: קופה של בשמים.

ואמר רב אשי: לא נאמרו דברים הללו אלא בירושלים.

בעי רב אשי: במנה הנישום, או: במנה המתקבל?

אם תמצא לומר: מנה המתקבל - יום ראשון, או:

כל יום ויום?

אם תמצא לומר: כל יום ויום - שבת ראשונה, או:

כל שבת ושבת?

אם תמצא לומר: כל שבת ושבת - חדש ראשון, או:

כל חדש וחדש?

אם תמצא לומר: כל חדש וחדש - שנה ראשונה, או:

כל שנה ושנה?

תיקו.

8. סו, ב - סז, א

רש"י

שפסקו לה חכמים. שמת בעלה
 ובאת לב"ד לפסוק לה צרכיה
 מנכסיו:
לבו ביום. לצורך יום אחד:
ולא כדון מתלין מתלא. ולא כך
 היו מושלין משל בירושלים:
מלח ממון חסר. הרוצה למלוח
 ממונו כלומר לגרום לו שיתקיים
 יחסרנו לצדקה תמיד וחסרונו
 זהו קיומו:
ואמרי לה חסד. יעשה ממנו חסד
 ושל בית אבא לא עשו צדקה
 כראוי וכלה ממונן:
בא זה ואיבד זה. לפי שנתערב
 בו:
חוץ משל חמיה. תוספת
 שהוסיף לה החתן:
ערביים. קרי אומה שפלה
 ששוכני אהלים הם במדבר:
מציעין תחתיו. תחת רגליו להלך
 עליהם:
לפום גמלא שיחנא. לפי כח
 הגמל יטעינוהו משא:
אם לא תדעי. אם לא תתני לב
 כנסת ישראל לשמור את התורה
 צאי לך וגוי סופך לצאת בעקבי
 הצאן ולרעות את גדיותיך:

אמר רב יהודה אמר רב:

מעשה בבתו של נקדימון בן גוריון,

שפסקו לה חכמים ארבע מאות זהובים לקופה של בשמים לבו ביום.

אמרה להם: כך תפסקו לבנותיכם.

וענו אחריה אמן.

תנו רבנן:

"מעשה ברבן יוחנן בן זנאי שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים,
 והיו תלמידיו מהלכין אחריו.

ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים,
 פיון שראתה אותו, נתעטפה בשערה ועמדה לפניו.

אמרה לו: רבי, פרנסני.

אמר לה: בתי, מי את?

אמרה לו: בת נקדימון בן גוריון אני.

אמר לה: בתי, ממון של בית אביך - היכן הלך?

אמרה לו: רבי, לא כדון מתלין מתלא בירושלים:

"מלח ממון - חסד"!

ואמרי לה:

"חסד".

ושל בית חמיק - היכן הוא?

אמרה לו: בא זה ואיבד את זה.

אמרה לו: רבי, זכור אתה נשחתמת על כתובתי?

אמר להו לתלמידיו: זכור אני נשחתמתי על כתובתה של זו,

והייתי קורא בה:

אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה, חוץ משל חמיה.

בכה רבן יוחנן בן זנאי ואמר:

אשריכם ישראל,

בזמן שעושין רצונו של מקום - אין כל אומה ולשון שולטת בהם,

ובזמן שאין עושין רצונו של מקום - מוסרין ביד אומה שפלה,

ולא ביד אומה שפלה, אלא ביד בהמתן של אומה שפלה."

ונקדימון בן גוריון - לא עבד צדקה?!

והתניא:

"אמרו עליו על נקדימון בן גוריון: בשהיה יוצא מביתו לבית המדרש,

כלי מילת היו מציעין תחתיו,

ובאין עניים ומקפלין אותו מאחריו!"

סז, א

איבעית אימא:

לכבודו הוא דעבד.

ואיבעית אימא:

כדבעי ליה למיעבד, לא עבד.

כדאמרי אינשי: "לפום גמלא שיחנא".

תניא:

"אמר רבי אלעזר ברבי צדוק:

אראה בנחמה אם לא ראיתה שהיתה מלקטת שעורים מבין טלפי סוסים בעבו.

קראתי עליה מקרא זה: "אם לא תדעי לך היפה בנשים,

צאי לך בעקבי הצאן ודעי את גדיתך" (שיר השירים א, ח),

אל תקרי: "גדיתך", אלא: "גויתך".

9. סז, א

רס"י

זהב. חתיכות זהב: והרי הוא כשוויו. לא יוסיף שליש ולא יפחות חומש: זהב הרי הוא ככלים. זהב שבור הרי הוא ככלים ומפרש ואזיל מאי כלים: דינרי זהב. שהן טבועין: הרי הן ככספים. להוסיף שליש לפי שמזומנים לשכר: לפורטון. שיש להן קצבת מטבע להחליפן תמיד בדינרי כסף ובפרוטות להוצאה ולסחורה: דפחתי. לפי שמשמשין בהן והוא מקבלן בפחות חומש: אי נימא אסיפא. אדינרי זהב: ואיבעית אימא. ככלים של כסף דפחתי ולא תקשי לרי' יוחנן דכי אמר רבי יוחנן בגרוטאות גדולות ומתניתין בדהבא פריכא גרוטאות דקות שנופל מהן כשממששין בהן: בממלא. דק דק של זהב שקורין פלאליא

אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן: הכניסה לו זהב - שמין אותו, והרי הוא כשוויו.

מיתיבי:

"הזהב - הרי הוא ככלים".

מאי לאו, ככלים של כסף, דפחתי!

לא,

ככלים של זהב, דלא פחתי.

אם כן,

'ככליו' מיבעי ליה!

ועוד,

תניא:

"זהב - הרי הוא ככלים,

דינרי זהב - הרי הן ככספים.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

במקום שנהגו שלא לפורטון - שמין אותו, והרי הן כשוויהו."

רבן שמעון בן גמליאל אהייא?

אילימא: אסיפא - מקלל דתנא קמא סבר: אפילו במקום שנהגו שלא לפורטון?!

הא לא נפקי!

אלא לאו, ארישא,

והכי קאמר: זהב - הרי הוא ככלים,

מאי כלים?

כלים של כסף.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

הרי הוא כדינרין של זהב במקום שנהגו שלא לפורטון!

לא,

לעולם אסיפא, ודנפקי על ידי הדחק.

ובקא קמיפלגי:

מר סבר: כיון דנפקי - משבחנין לה,

ומר סבר: כיון דלא נפקי אלא על ידי הדחק - לא משבחנין לה.

איבעית אימא:

כולה - רבן שמעון בן גמליאל היא,

וחסורי מיחסרין והכי קתני:

"זהב - הרי הוא ככלים,

דינרי זהב - הרי הן ככספים.

במה דברים אמורים:

במקום שנהגו לפורטון,

אבל במקום שנהגו שלא לפורטון - שמין אותם, והרי הן כשוויהו,

דברי רבן שמעון בן גמליאל.

שרבן שמעון בן גמליאל אומר:

במקום שנהגו שלא לפורטון - שמין אותם, והרי הן כשוויהו."

מכל מקום, 'ככליו' מיבעי ליה!

קשיא.

איבעית אימא:

הכא במאי עסקינן: בדהבא פריכא.

רב אשי אמר:

בממלא.

10. סז, א

רפ"י

בשמים של אנטוכיא. הוא עיקר סחורתן ואשה שהכניסה לבעלה שום מהם הרי הן ככספים להוסיף שלישי:
פרנא. ריוח שלישי:
תותבי דבי מכסי. שמלות של אותו מקום:
אשלי. חבלים:
ארנקי דמחוזא. כיסין מלאין מעות:
פרנא. לזה שמעתי כתובה מנכסי יתומים ולא אמרינן מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב:
אסמכתיהו עליהו. וגביין מטלטלי כי הני שהן להן במקום קרקעות לפי שבעל סחורה הם:
דשקלי להו. הנשים האלמנות והגרושות שגובות כתובתן:
אארעא הוא. ואין גובות אלא מן הקרקע מן היתומים:

אמר רבי ינאי:

בשמים של אנטוכיא - הרי הן ככספים.

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן:
 גמלים של ערבאי - אשה גובה פרנא מהם.

אמר רב פפי:

הני תותבי דבי מכסי - אשה גובה פרנא מהם.

ואמר רב פפי:

הני שקי דרודיא,

ואשלי דקמחוניא - אשה גובה פרנא מהן.

אמר רבא:

מריש הוה אמינא: הני ארנקי דמחוזא - אשה גובה פרנא מהם.

מאי טעמא?

אסמכתיהו עליהו.

כיון דחזאי דשקלי להו ונפקי, וכי משכחי ארעא זבגי בהו,

אמינא: אסמכתיהו אארעא הוא.

11. סז, א

כ"י

מתני'
 וכן המשיא את היתומה. גבאי
 צדקה:
 גמ'
 זווי פשיטי. זווי מדינה שמונה
 מהן זווי צורי:

מתניתין

המשיא את בתו סתם - לא יפחות לה מחמשים זוז.
 פסק להכניסה ערומה - לא יאמר הבעל: "בשאיכניסנה לביתי, אכסנה בכסותי",
 אלא מכסה ועודה בבית אביה.
 וכן המשיא את היתומה - לא יפחות לה מחמשים זוז.
 אם יש בנים - מפרנסין אותה לפי כבודה.

גמרא

אמר אביי:
 חמשים זווי פשיטי.

ממאי?

מדקתני סיפא:
 "אם יש בנים - מפרנסין אותה לפי כבודה".

ואמרין:

מאי "בנים"?

אמר רחבה:

ארנקי של צדקה.

ואי סלקא דעתין: חמשים זווי ממש - "אם יש בנים", כמה יהבינן לה?
 אלא שמע מינה: חמשים זווי פשיטי.

12. סז, א-ב

רש"י

להתפרנס. מזונות של צדקה :
שבאו לינשא. משל צדקה
 דאמרינן לקמן אשר יחסר לו זו
 אשה :
משל עופות. שדמיהן יקרים
 והוא היה מעונג :
בליטרא בשר. שהיה בשר ביוקר
 והיה צריך בשר בדמי ליטרא
 מעות :
כפר קטן היה. ואין המותר
 נמכר :
אמטולתיה. בשבילו והיינו
 רבותא ולעולם במשקל ליטרא
 בשר קאמר :
הוא דאתא. עני המבקש
 פרנסה :
במה אתה סועד. מה אתה רגיל
 לאכול בסעודתך :

תגנו רבנן:

**"יתום ויתומה שבאו להתפרנס - מפרנסין את היתומה, ואחר כך מפרנסין את היתום,
 מפני שהאיש דרכו לחזור על הפתחים,
 ואין אשה דרכה לחזור.
 יתום ויתומה שבאו לינשא - משיאין את היתומה, ואחר כך משיאין את היתום,
 מפני שבושטה של אשה מרובה משל איש".**

סז, ב

תגנו רבנן:

**"יתום שבא לינשא - שוכרין לו בית,
 ומציעין לו מטה,
 וכל בלי תשמישו,
 ואחר כך משיאין לו אשה,
 שנאמר: "די מחסרו אשר יחסר לו"¹ (דברים טו, ח),
 "די מחסרו" - זה הבית,
 "אשר יחסר" - זה מטה,
 ושלחו,
 "לו" - זו אשה,
 וכן הוא אומר: "אעשה לו עזר כנגדו" (בראשית ב, יח).**

תגנו רבנן:

**"די מחסרו" - אתה מצווה עליו לפרנסו,
 ואי אתה מצווה עליו לעשרו.
 "אשר יחסר לו" - אפילו סוס לרכוב עליו,
 ועבד לרוג לפניו.
 אמרו עליו על הלל הזקן שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו,
 ועבד לרוג לפניו,
 פעם אחת לא מצא עבד לרוג לפניו, ורג לפניו שלשה מילין".**

תגנו רבנן:

"מעשה באנשי גליל העליון שלקחו לעני בן טובים אחד מציפורי ליטרא בשר בכל יום".

"ליטרא בשר" - מאי רבותא?

אמר רב הונא:

ליטרא בשר משל עופות.

ואיבעית אימא:

בליטרא, בשר ממש.

רב אשי אמר:

התם - כפר קטן היה,

בכל יומא הוה מפסדי חיותא אמטולתיה.

ההוא דאתא לקמיה דרבי נחמיה,

אמר ליה: במה אתה סועד?

אמר ליה: בכשר שמן ויין יין.

רצונך שתגלגל עמי בעדשים?

גלגל עמו בעדשים, ומת.

אמר: אוי לו לזה, שהרגו נחמיה.

אדרבה,

¹ מי פתח תפתח את ידך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו

'אזי לז' לנחמיה, שהרגו לזה' מיבעי ליה!

אלא,

איהו הוא דלא איבעי ליה לפנוקי נפשיה כולי האי.

רש"י

בעתו. הכל לפי מה שהוא צריך כל יחיד ויחיד לפי לימודו: **אמר רבא מאי דקמא.** מה דבר זה שאירע לפני עתה שלא הייתי רגיל בכך שבאת זו לכאן ותרנגולת ויין ישן בידה: **נענתי לך.** דברתי יותר מדאי:

ההוא דאתא לקמיה דרבא,

אמר לו: כמה אתה סועד?

אמר לו: בתרנגולת פטומה ויין ישן.

אמר ליה: ולא חיישת לדוחקא דציבורא?!

אמר ליה: אטו מדידהו קאכילנא?!

מדרחמנא קאכילנא,

דתנינא:

"עיני כל אליך ישרו ואתה נותן להם את אכלם בעתו" (תהלים קמה, טו).

'בעתם' לא נאמר, אלא: "בעתו",

מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו!"

אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליסרי שני, ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן.

אמר: מאי דקמא?

אמר ליה: נענתי לך, קום אכול.

13. סז, ב

כ"י

אין לו. משלו: ואינו רוצה להתפרנס. משל צדקה: יש לו ואינו רוצה להתפרנס. משלו אלא משל צדקה ומסגף עצמו ברעב: שתזוח דעתו עליו. יגבה לבו לומר דעתם לחזור ולגבות הימני הואיל ותבעוני משכון אין זו אלא הלואה ויטול בלא בושתי שיאמר אין לי משכון והם יאמרו טול בלא משכון:

תנו רבנן:

"אין לו, ואינו רוצה להתפרנס - נותנין לו לשום הלואה, וחוזרין ונותנין לו לשום מתנה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: נותנין לו לשום מתנה, וחוזרין ונותנין לו לשום הלואה."

"לשום מתנה"!?

הא לא שקיל!

אמר רבא:

לפתוח לו לשום מתנה.

יש לו, ואינו רוצה להתפרנס - נותנין לו לשום מתנה, וחוזרין ונפרעין ממנו.

"חוזרין ונפרעין הימנו"!?

תו לא שקיל!

אמר רב פפא:

לאחר מיתה.

רבי שמעון אומר:

יש לו, ואינו רוצה להתפרנס - אין נזקקין לו. אין לו, ואינו רוצה להתפרנס - אומרים לו: "הבא משכון, וטול", כדי שתזוח דעתו עליו."

תנו רבנן:

"העבט"² (דברים טו, ח) - זה שאין לו, ואינו רוצה להתפרנס, שנותנים לו לשום הלואה, וחוזרין ונותנין לו לשום מתנה. "תעביטנו" - זה שיש לו, ואינו רוצה להתפרנס, שנותנין לו לשום מתנה, וחוזרין ונפרעין הימנו לאחר מיתה,

דברי רבי יהודה.

וחכמים אומרים:

יש לו, ואינו רוצה להתפרנס - אין נזקקין לו.

ואלא מה אני מקיים "תעביטנו"?

דברה תורה כלשון בני אדם."

² מי פתח תפתח את נדך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו

14. סז, ב - סח, א

רס"י

צינורא דדשא. חור שבמפתן וציר הדלת סובב בו:
ההוא יומא. אותו היום שנתן העני לבו לדעת מי נותנם לו:
כיון דחזא. העני:
אנא שכיחנא בגו ביתא. ועניים מוצאין אותי לפיכך זכותי גדול:
ומקרבא הנייתי. הנאתי מזומנת שאני מחלקת לחם ובשר ומלח אבל אתה נותן מעות לעניים והם טורחים וקונים סעודה:
מאי כולי האי. למה להם לברוח ולכנס לתנור:
היא מוצאת. והיא שלחה וגוי אע"פ שבאתה לישרף לא גילתה הדבר אלא אם כן יגלה הוא ואם לא יגלה נשרפת:
עייפינהו. כפלינהו:
סיאנקי. שם מקום:
זוודאי קלילי. צידה קלה הכינותי לדרך רחוקה שאני יוצא לה:
ומצלי עיניה. ומטה עיניו כלפי אחוריו לראות שלא יבא רמאי ויתירה שעושה עצמו עני והעניים באים ומתירים אותם:

מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל כל יומא דשדי ליה ארבעה זוזי בצינורא דדשא.
 יום אחד אמר: איזיל איחזי מאן קעביד בי ההוא טיבותא.
 ההוא יומא נגהא ליה למר עוקבא לבי מדרשא, אתיא דביתהו בהדיה.
 כיון דחזייה דקא מצלי ליה לדשא, נפק בתרייהו.
 רהוט מקמיה, עיילי לההוא אתונא דהוה גרופה נורא.
 הוה קא מיקליין פרעיה דמר עוקבא,
 אמרה ליה דביתהו: שקול פרעיד אותיב אפרעאי.
 חלש דעתיה.
 אמרה ליה: אנא שכחנא בגויה דביתהו ומקרבא אהנייתי.

ומאי כולי האי?

דאמר מר זוטרב בר טוביה אמר רב,
 ואמרי לה: אמר רב הונא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא,
 ואמרי לה: אמר רבי יוחנן משום **רבי שמעון בן יוחי**:
 נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך כבשן האש, ואל ילבין פני חברו ברבים.

מנא לן?

מתמר,
 דכתב: **"היא מוצאת"**³ (בראשית לח, כה).

מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל לשדורי ליה ארבע מאה זוזי כל מעלי יומא דכיפורא.
 יומא חד שדרינהו ניהליה ביד בריה.
 אתא אמר ליה: לא צריד.
 אמר: מאי חזית?
 חזאי דקא מזלפי ליה יין ישן.
 אמר: מפנק כולי האי?
 עייפינהו ושדרינהו ניהליה.

כי קא ניחא נפשיה,
 אמר: אייתו לי חושבנאי דצדקה.
 אשכח דהוה כתיב ביה: שבעת אלפי דינרי סיאנקי,
 אמר: זוודאי קלילי ואורחא רחיקתא.
 קם בזבזיה לפלגיה ממוניה.

היכי עביד הכי?
 והאמר רבי אילעאי:
 באושא התקינו:
 המבזבז - אל יבזבז יותר מחומשו!

הני מילי מחיים, שמא ירד מנכסיו,
 אבל לאחר מיתה - לית לן בה.

רבי אבא הוה צייר זוזי בסודריה, ושדי ליה לאחוריה,
 ומצעי נפשיה לבי עניי, ומצלי עיניה מרמאי.

רבי חנינא הוה ההוא עניא דהוה רגיל לשדורי ליה ארבעה זוזי כל מעלי שבתא.
 יומא חד שדרינהו ניהליה ביד דביתהו.
 אתאי אמרה ליה: לא צריד.
 מאי חזית?

³ הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הפר נא למי החתמת והפתילים והמטה האלה

רש"י

בטלי כסף או בטלי זהב. במפות של פשתן לבנות או בשל משי צבועות:
היינו חוטאים. שאנו מעלימין עין מן העניים אבל עכשיו הרמאים גורמים לנו:
המסמא את עינו. מראה את עצמו כאילו עינו סמויה:
מקפח שוקו. כאילו שוקו נכוצת:

שמעי דהוה קאמרי ליה: במה אתה סועד?
 בטלי כסף או בטלי זהב?

סח,א

אמר: היינו דאמר רבי אלעזר:

בואו ונחזיק טובה לרמאין,

שאלמלא הן - היינו חוטאין בכל יום,

שנאמר: **"וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא"**⁴ (דברים טו, ט).

ותני רבי חייא בר רב מדיפתי:

"דבי יהושע בן קרחה אומר:

כל המעלים עיניו מן הצדקה - באילו עובד עבודה זרה,

כתיב הכא: "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל" (דברים טו, ט),

וכתיב התם: "יצאו אנשים בני בליעל"⁵ (דברים יג, יד),

מה להלן - עבודה זרה,

אף כאן - עבודה זרה".

תנו רבנן:

"המסמא את עינו,

והמצבה את בטנו,

והמקפח את שוקו - אינו נפטר מן העולם עד שיבא לידי כף.

המקבל צדקה ואין צריך לכך - סופו אינו נפטר מן העולם עד שיבא לידי כף".

⁴ השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה ורעה עינך באחייך האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא
⁵ יצאו אנשים בני בליעל מקרבך וידיחו את ישיבי עירם לאמר גלקה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעתם

15. סח, א

רס"י

אין מחייבין אותו למכור כו'.
רישא דמתניתין מי שיש לו
מאתים זוז לא יטול לקט שכחה
ופאה:

אין מחייבין אותו למכור כו'.
להשלים מאתים זוז כדי שלא
יטול:

כאן קודם שיבוא לידי גיבוי. הא
דתנן אין מחייבין מעיקרא קאי
כשבא ליטול לקט ולא היו לו
מאתים זוז ואם היה מוכר כלי
תשמישו היה משיג למאתים זוז
אין מחייבין אותו למכור והא
דתנן מחייבין לאחר שבא לידי
גיבוי לאחר שהביא עצמו לידי
כך שבית דין גובין הימנו כגון
שהיה לו מאתים זוז ונטל לקט
שכחה ופאה ונדע שעשיר היה
ב"ד באין וגובין הימנו מה שנטל
ואם אין לו כדי לשלם מוכר כלי
תשמישו היקרים ומשתמש
בפחותים:

לידי גיבוי. שבית דין גובין
הימנו:

תנן התם:

"אין מחייבין אותו למכור את ביתו ואת כלי תשמישו".

ולא?!

והתניא:

"היה משתמש בכלי זהב - ישתמש בכלי כסף,
בכלי כסף - ישתמש בכלי נחושת!"

אמר רב זביד:

לא קשיא:

הא - במטה ושולחן,

הא - בכוסות וקערות.

מאי שנא כוסות וקערות דלא?

דאמר: מאיסי לי,

מטה ושולחן נמי - אמר: לא מקבל עילואי!

אמר רבא פריה דרבה:

במחרישה דכספא.

רב פפא אמר:

לא קשיא:

כאן - קודם שיבא לידי גיבוי,

כאן - לאחר שיבא לידי גיבוי.

16. סח, א

רש"י

מתני'

מדעתה. רבותא קמ"ל דאע"פ שנתרצית אין מחילתה מחילה: **מה שראוי ליתן לה**. עישור נכסים: **אם השיא**. האב בחייו את הבת הראשונה: **ינתן כו'**. בין שהוא עישור בין שהוא פחות בין שהוא יותר:

גמ'

לפרנסה שמין באב. הבת יתומה שבאת לינשא נותנים לה נדוניא כפי אומד שאנו בקיאים באביה וותרן או קמצן: **פרנסת הבעל**. נדוניא של נשואין: **פרנסת עצמה**. מזונות בעודה אצל אחין: **הא באכילה ושתייה כו'**. שמין הנכסים אם עני הוא נותנין לה כפי מה ששנינו באע"פ (לעיל דף סד:) במשרה את אשתו על ידי שלישי ואם הנכסים מרובים הכל לפי הכבוד: **עני בדעת**. אין בדעתו ליתן לה נדוניית עשיר אלא נדוניית עני:

מתניתין

יתומה שהשיאתה אמה או אחיה מדעתה, וכתבו לה במאה

או בחמשים זוז - יכולה היא משתגדיל להוציא מידו מה שראוי להנותן לה.

רבי יהודה אומר:

אם השיא את הבת הראשונה - ינתן לשניה בדרך שנתן לראשונה.

וחכמים אומרים:

פעמים שאדם עני והעשיר,

או עשיר והעני,

אלא שמין את הנכסים ונותנין לה.

גמרא

אמר שמואל:

לפרנסה שמין באב.

מת"ב:

"הבנות ניזונות ומתפרנסות מנכסי אביהן.

ביצד?

אין אומרים: "אילו אביה קיים, כן וכן היה נותן לה,"

אלא שמין את הנכסים ונותנין לה."

מאי לאו, פרנסת הבעל!

אמר רב נחמן בר יצחק:

לא,

בפרנסת עצמה.

הא **"ניזונות ומתפרנסות" קתני,**

מאי לאו, אחת פרנסת הבעל, ואחת פרנסת עצמה!

לא,

אידי ואידי - בפרנסת עצמה,

ולא קשיא:

הא - באכילה ובשתייה,

והא - בלבושא וכיסויא.

תנן:

"וחכמים אומרים:

פעמים שאדם עני והעשיר,

או עשיר והעני,

אלא שמין את הנכסים ונותנין לה."

מאי "עני"?

ומאי "עשיר"?

אי נ"מא: "עני" - עני בנכסים,

"עשיר" - עשיר בנכסים, מכלל דתנא קמא סבר:

אפילו עשיר והעני - כדמעיקרא יהבינן לה?!

הא לית ליה!

אלא לאו, "עני" - עני בדעת,

"עשיר" - עשיר בדעת,

וקתני: "שמין את הנכסים ונותנין לה,"

אלמא: לא אזלינן בתר אומדנא,

ותיבתא דשמואל!

הוא דאמר פרבי יהודה,

דתנן:

"רבי יהודה אומר:

אם השיא בת הראשונה - ינתן לשניה בדרך שנתן לראשונה".

ונימא: הלכה כרבי יהודה!

אי אומר: הלכה כרבי יהודה - הנה אמינא: דוקא השיאה, דגלי דעתיה,

אבל לא השיאה - לא,

קא משמע לן: טעמא דרבי יהודה - דאזלינן בתר אומדנא,

לא שנא השיאה, ולא שנא לא השיאה,

והאי דקתני: "השיאה" - להודיעך כחן דרבנן,

דאף על גב דהשיאה וגלי דעתיה - לא אזלינן בתר אומדנא.

אמר ליה רבא לרב חסדא:

דרשינן משמך: הלכה כרבי יהודה.

אמר ליה:

יהא רענא כל כי הני מילי מעלייתא תדרשו משמאי.

ומי אומר רבא הכי?!

והתניא:

"רבי אומר:

בת הניזונת מן האחין - נוטלת עישור נכסים".

ואמר רבא:

הלכתא כרבי!

לא קשיא:

הא - דאמידניה,

הא - דלא אמידניה.

הכי נמי מסתברא,

דאמר רב אדא בר אבהו:

מעשה ונתן לה רבי אחד משנים עשר בנכסים.

קשיין אהדדי!

אלא לאו, שמע מינה: הא - דאמידניה,

הא - דלא אמידניה,

שמע מינה.

רש"י

נוטלת עישור נכסים. ולא שמין
באב:

הכי גרסינן לא קשיא הא

דאמידניה הא דלא אמידניה.

הא דאמר רבי עישור נכסים

בדלא אמידניה לאב שלא גר

בינינו ולא עמדנו על סוף דעתו

אם וותרן אם קמצן:

הכי נמי מסתברא. דהיכא

דאמידניה מודה רבי דשמין

באב:

17. סח, א-ב

כ"י

ראשונה. קא סלקא דעתין
 הבאה ראשונה לינשא:
כל חדא וחדא דנפשה שקלה.
 וחכמים תקנו להם נדוניית
 נשואין עישור נכסים והנישאת
 ראשון ראשון זכתה בעישור
 שבפניה ולמה יחזרו ויחלקו
 עישוריהן שוב בשוה:
אם באו כולם לינשא כאחת
חוזרות וחולקות עישוריהן
בשוה. שאין כאן קודמת לזכות
 הלכך בשביל הראוי לישאר לפני
 הבן נוטלת האחת עישור והשניה
 עישור במה ששיירה וכן כולם
 והמותר לבן אם היו מאה מנה
 האחת נוטלת עשר מנים והשניה
 תשע והשלישית שמונה מנה
 ועישור של מנה וכן כולם כדי
 לברר ירושת הבן והן חוזרות
 וחולקות עישוריהן בשוה:

גופא:

"אמר רבי:

בת הניזונת מן האחין - נוטלת עישור נכסים.

אמר לו לרבי:

לדבריה, מי שיש לו עשר בנות וכן - אין לו לבן במקום בנות כלום?!

אמר להן:

כן אני אומר: ראשונה - נוטלת עישור נכסים,

שניה - במה ששיירה,

ושלישית - במה ששיירה,

וחוזרות וחולקות בשוה".

סח, ב כל חדא וחדא - דנפשה שקלה!

הכי קאמר:

אם באו כולם להנשא כאחת - חולקות בשוה.

מסייע ליה לרב מתנה,

דאמר רב מתנה:

אם באו להנשא כולם כאחת - נוטלות עישור אחד.

"עישור אחד" סלקא דעתך?!

אלא: נוטלות עישור כאחד.

18. סח, ב

רפ"י

איבדו מזונותיהן. שכך כתב להן או עד דתבגרו או עד דתלקחון לגוברין:
אף איבדו פרנסתן. עישור נכסים דקסבר לא תקון לה נדוניה אלא היכא דמינסבא בקטנות או בנערות אבל בגרה איסתלקא לה מההיא ביתא לגמרי וכן נשאת בנערות הואיל וגדולה היא ונתרצית איבדה פרנסתה אלא מה שפסקו אבל בניסת בקטנות לא פליג:
שוכרות להן בעלים. שישאו אותן עד שלא יבגרו ומוציאים להם פרנסתם:
הא גדולה. כגון נערה:
ויתרה. מחלה על השאר ואבדתו אלמא סתם לן תנא כרבי שמעון בן אלעזר:
הא דמחאי. הא דאמר רבי לא איבדו וא"ר הונא הלכתא כוותיה בשמיחתה על מותר עישור נכסיה והא דקתני מתניתין גדולה ויתרה בשלא מיחתה:
ניזונית אין. אם באה לינשא בעודה ניזונית דהיינו בקטנות או בנערות:
אינה צריכה למחות. שאפילו לא מיחתה לא איבדה עישור נכסיה:
ושני ליה. דהא דתני גדולה ויתרה בדלא מחאי אלמא ניסת בנערות ולא מיחתה אע"פ שאינה בוגרת ויתרה ואת אמרת ניסת אינה צריכה למחות ואפי' נערה:
הא. דאמר רבא ניסת בנערות אינה צריכה למחות כגון דקא מיתזנא מינייהו לאחר שניסת דמשום דקא מיתזנא מינייהו הוא דקא שתקה ולא מחלה על פרנסתה והא דקתני הא גדולה ויתרה דלא קא מתזנא:

תנו רבנן:

"הבנות, בין בגרו עד שלא נישאו,

ובין נישאו עד שלא בגרו -

איבדו מזונותיהן,

ולא איבדו פרנסתן,

דברי רבי.

רבי שמעון בן אלעזר אומר:

אף איבדו פרנסתן.

כיצד הן עושות?

שוכרות להן בעלים, ומוציאין להן פרנסתן."

אמר רב נחמן:

אמר לי הונא:

הלכתא כרבי.

איתיביה רבא לרב נחמן:

"ותומה שהשיאתה אמה או אחיה מדעתה,

וכתבו לה במאה,

או בחמשים זוז - יכולה היא משתגדיל להוציא מידם מה שראוי להנותן לה."

טעמא - דקטנה,

הא גדולה - ויתרה!

לא קשיא:

הא - דמחאי,

הא - דלא מחאי.

הכי נמי מסתברא,

דאם כן, קשיא דרבי אדרבי.

דתניא:

"רבי אומר:

בת הניזונת מן האחין - נוטלת עישור נכסים."

"ניזונת" - אין,

שאינה ניזונת - לא?!

אלא לאו, שמע מינה: הא - דמחאי,

הא - דלא מחאי,

שמע מינה.

אמר ליה רבינא לרבא:

אמר לן רב אדא בר אבהו משמך:

בגרה - אינה צריכה למחות,

נישאת - אינה צריכה למחות,

בגרה ונישאת - צריכה למחות.

מי אמר רבא הכי?!

והא איתיביה רבא לרב נחמן: "ותומה..."

ושני ליה: הא - דמחי,

הא - דלא מחי!

לא קשיא:

הא - דקא מיתזנא מינייהו,

הא - דלא קא מיתזנא מינייהו.

19. סח, ב - סט, א

רפ"י

אמר רב הונא אמר רבי:
פרנסה - אינה כתנאי כתובה.

פרנסה. נדוניה:
תנאי כתובה. מזונות של בת
כדתנן בן נוקבין כו':
ממשעבדי. ששיעבדו אחין ולא
ששעבד האב:

לא טרפא ממשעבדי. אפיי
שיעבדו אחין דתנן (גיטין דף
מח:). אין מוציאין לאכילת
פירות ולשבח קרקעות ולמזון
האשה והבנות מנכסים
משועבדים מפני תיקון העולם
אבל פרנסתה טרפא דשויהו
רבנן כבעל חוב בעישור נכסים
משמת האב דדבר קצוב הוא
אבל מזונות אין להם קצבה ויש
בהן מפני תיקון העולם:
מוציאין לפרנסה. ממשעבדי
ששיעבדו אחין:

אידי ואידי. פרנסה ומזונות
גביא ממטלטלי:

למזון האשה והבנות. וכל שכן
פרנסה ולא מיבעיא פרנסה אלא
אפילו מזונות דסלקא דעתך
אמינא כיון דתנאי כתובה ניהו
ניהו ככתובה ולא ניגבו
ממטלטלי קא משמע לן:

האומר. בשעת מיתתו:
הכי גרסינן אל יזונו בנותיו
מנכסיו אין שומעין לו. דהא
אישתעבד בתנאי כתובה:

אל יתפרנסו שומעין לו.
שהפרנסה אינה חוב עליו כתנאי
כתובה אלא חוב על היתומים
הוא היכא דלא צוה האב שלא
לפרנסם:

תלה ליה רב לרבי ביני חיטי.
שלח לו אגרת שלומים ותלה
שאלה זו בין השיטים:
הוה יתיבי ר' חייא קמיה. דרבי
כשבאת שאלה זו לפניו:

א"ל. רבי חייא מאי שיעבדו
דקא מיבעי ליה מכרו או משכנו:
דמשמע הכי ומשמע הכי. והוא
כשישיב תשובתו יפרש אם
שניהם שוים לו או (אם) יש
חילוק ביניהן ומהו אומר על
שניהם:

אחד זה ואחד זה אין מוציאין.
אחד לפרנסה ואחד למזונות:

מאי "אינה כתנאי כתובה"?
אי נימא: דאילו פרנסה - טרפא ממשעבדי,
ותנאי כתובה - לא טרפא ממשעבדי, מאי קא משמע לן?
הא מעשים בכל יום: מוציאין לפרנסה,
ואין מוציאין למזונות!

ואלא: דאילו פרנסה - גביא נמי ממטלטלי,
ותנאי כתובה: ממקרקעי - גביא,
ממטלטלי - לא גביא,
לרבי, אידי ואידי - מיגבא גביא,
דתנאי:

"אחד נכסים שיש להן אחריות,
ואחד נכסים שאין להן אחריות - מוציאין למזון האשה ולבנות,
דברי רבי!"
אלא מאי "פרנסה - אינה כתנאי כתובה"?

לכדתנאי:
"האומר: "אל יזונו בנותיו מנכסיו" - אין שומעין לו,
אל יתפרנסו בנותיו מנכסיו" - שומעין לו,
שהפרנסה - אינה כתנאי כתובה".

סט, א תלה ליה רב לרבי ביני חיטי:

האחין ששיעבדו - מהו?
הוה יתיב רבי חייא קמיה,
אמר ליה: מכרו או משכנו?
אמר ליה: מאי נפקא מינה?
בין מכרו,

בין שמשכנו - מוציאין לפרנסה,
ואין מוציאין למזונות.

ורב, אי מכרו קמיבעיא ליה - נכתוב ליה: "מכרו",
אי משכנו קא מיבעיא ליה - נכתוב ליה: "משכנו"!

רב, תרוניהו קמבעיא ליה,
וסבר: אי כתיבנא ליה: "מכרו", הא ניחא אי שלח לי דמוציאין - כל שכן משכנו,
אי שלח לי אין מוציאין - אכתתי משכנו קמיבעיא לי,
אי כתיבנא ליה: "משכנו", אי שלח לי דאין מוציאין - כל שכן מכרו,
אי שלח לי מוציאין - אכתתי מכרו קא מיבעיא לי,
אכתוב ליה: "שיעבדו", דמשמע הכי ומשמע הכי.

ורבי יוחנן אמר:
אחד זה ואחד זה - אין מוציאין.

איבעיא להו:
לרבי יוחנן לא שמיע ליה הא דרבי,
ואי שמיע ליה, הוה מקבל ליה,
או דלמא:
שמיע ליה, ולא מקבל ליה?

תא שמע:
דאיתמר:
מי שמת והניח שתי בנות וכן,
וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים,

כ"י

עד שמת הבן. ונפלה הירושה לפני הבנות:
ויתרה. עישור נכסים ולא אמריי תיטול עישור נכסים תחלה כמו שנטלה זו ואח"כ יחלוקו אלא זו שקדמה ונשאת זכתה ובת על הבת אין לה עישור נכסים שהרי שתיהן שוות בירושה:
גדולה מזו. שאפילו שיעבדו אחין את הנכסים יפה כח פרנסה לטרוף לקוחות וזו שהנכסים בעין אמרת ויתרה:
נימא ליה מאן אמרה. אלא לאו שמיע ליה ולא קבלה ומשום הכי לא הדר נמי מהא דשתי בנות וכו':
לעולם לא הוה שמיע ליה. מעיקרא וכי שמעה קיבלה וכי אובתיה ר' חנינא כבר הוה שמיע ליה וקיבלה ומשי"ה לא אי"ל מאן אמרה:
ושאני התם. הא דלא הדר ביה ממאי דאמר שניה ויתרה:
משום רווח ביתא. שהרי נשתכרה הרבה שנוטלת חצי הירושה:

ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן - אמר רבי יוחנן:
 שניה ויתרה.
 אמר רבי חנינא:
 גדולה מזו אמרו: מוציאין לפרנסה,
 ואין מוציאין למזונות,
 ואת אמרת: שניה ויתרה!?

ואם איתא - נימא ליה: מאן אמרה?
 ודלמא לעולם לא שמיע ליה, וכי שמיע ליה קביל,
 ושאני התם, דאיכא רווח ביתא.

אמר ליה רב יימר לרב אשי:
 אלא מעתה,
 אשפחה מציאה בעלמא דאיכא רווח ביתא - הכי נמי דלא יהבינן לה עישור נכסים!?

אמר ליה:
 אנא, רווח ביתא מהני נכסי קאמינא.

20. סט, א

רפ"י

יורשת הויא. עישור נכסים שתקנו לה בתורת ירושה תקינו לה:

אין. באמת לא מצו לסלוקה בזווי ולא בחדא ארעא שאם רוצה נוטלת חלקה מכל קרקע וקרקע ואין יכולין להקנות לה חלקה במקום אחד:

בעלת חוב הויא. ומצי לסלוקה בזווי או בחדא ארעא:

למייגבא בינונית ושלא בשבועה כו'. אי בעלת חוב דאבא הויא אינה גובה אלא מן הזיבורית ואינה נפרעת אלא בשבועה שלא נטלה מנכסים הללו כלום דקיי"ל (גיטין מח:). אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזבורית ואין נפרעים מהן אלא בשבועה ואי בעלת חוב שלהן אין כאן בא ליפרע מנכסי יתומין: רב אשי מת ומת רב סמא בנו בחייו וכשבאת בתו ליפרע נטלה מחלקו של מר בר רב אשי שהיה קיים בינונית שלא בשבועה אלמא בעלת חוב דאחי הויא:

ומבריה דרב סמא זיבורית. לפי שבעלת חוב של אביו היתה שהיה אחיה:

כי אתיא ההיא איתתא. אשה אחת באת לפני ר' נחמיה שהיה לה ליטול עישור נכסים במקומו של רבה בר רב הונא ובקשה ממנו לשלוח לו דבר מאתו שישתדל בדינה:

אצטרובלא. מושב אמת הרחים כמות שהן ומקרקעי חשיב להו: **מעמלא דבית.** שכירות הבתים ממקרקעי קא אתי:

אמר אממר:
בת - יורשת הויא.

אמר ליה רב אשי לאממר:
אילו בעי לסלוקה בזווי - הכי נמי דלא מצי לסלוקה?

אמר ליה:
אין.

אי בעי לסלוקה בחדא ארעא - הכי נמי דלא מצי מסלק לה?

אמר ליה:
אין.

רב אשי אמר:
בת - בעלת חוב הויא.

ואף אממר הדר ביה,
דאמר רב מנימי בריה דרב ניהומי:

הוה קאימנא קמיה דאממר,
ואתאי האי איתתא לקמיה, דהות קא בעיא עישור נכסים,
וחזיתה לדעתיה דאי בעי לסלוקה בזווי הוי מסלק לה,
דשמעי מאחי דהוה קאמרי לה: "אילו הוה לן זווי, סליקנא בזווי",
ואישתיק ולא אמר להו ולא מידי.

והשתא דאמרת: בעלת חוב הויא,
דאבא או דאחי?

למאי נפקא מינה?

למייגבא לבינונית שלא בשבועה, וזיבורית בשבועה.

מאי?

תא שמע:

דרבינא אגביה לברתיה דרב אשי ממור בריה דרב אשי - בינונית ושלא בשבועה,
מבריה דרב סמא בריה דרב אשי - זבורית בשבועה.

שלח ליה רב נחמיה בריה דרב יוסף לרבה בר רב הונא זוטא מנהרדעא:
כי אתיא הא איתתא לקמך, אגבה עישור נכסים אפילו מאצטרובלא.

אמר רב אשי:

כי הונו בי רב כהנא, הוה מגבינן אפילו מעמלא דבית.

21. סט, א-ב

רפ"י

הוה יתיב רב ששת קמיה. כשבא השליח לפניו ואיקפד רב הונא על דקרייה הונא חברין: א"ל רב הונא לרב ששת: זיל אימא ליה. בלשון גנאי כאשר אומר לך: ובשמתא. תהיה אם לא תאמר בלשון זה: ענן ענן. מהיכן אתה אומר להגבותה ממקרקעי או אפילו ממטלטלי ועוד שאלה אחרת השיבני: מאן יתיב בי מרזיחא ברישא. מי מיסב בבית אבל בראש הקרואים כשהיו מסובים בסעודה היה ניכר מסיבתן מי הוא הראש שהגדול מיסב במטה אחת לראש השולחן ושני לו במטה אחרת למטה הימנו: גופא דעובדא. תחלת הדברים מה לשון שלחת לו: ינחם כתיב. אין לך לומר פתח בשום אות אא"כ אליף או ה' סמוכין לו או ע"פ הנקודה שתחתיה והיא באה במקום אות כאילו כתוב ינאחם וכיון שלא כתיב כאן אליף על כרחך ע"פ מסורת הכתב אתה קורא ינחם וזהו המנוחם עצמו כלומר כאבל המתנחם: מר זח. מי שנפשו מרה ודעתו זחה ומעותקה מעליו: נעשה שר לסרוחים. לגדולים הבאים לנחמו: א"ל מר רבה. אתה ורב הונא רבך ולפיסו אמר לו כך שלא יכעוס עליו על שנעשה שליח בדבר ומראהו פנים שעל כרחו נעשה שליח לךך:

שְׁלַח לִיה רַב עֲנֵן לְרַב הוֹנָא: הוֹנָא חֲבֵרִין, שְׁלָם!
כִּי אֲתִיָּא הָא אִיתְתָּא לְקַמָּה, אֲגָבָה עֵישׂוֹר נְכָסִי.
הוֹה יִתִּיב רַב שֵׁשֶׁת קַמִּיה,
אָמַר לִיה: זֵיל אִימָא לִיה,
וּבְשִׁמְתָא יְהָא מָאן דְּלָא אָמַר לִיה: עֲנֵן עֲנֵן!
מִמְקַרְקְעֵי אוּ מִמְטַלְטְלֵי?
וּמָאן יִתִּיב בִּי מְרִזִּיחָא בְּרִישָׁא?

אָזַל רַב שֵׁשֶׁת לְקַמִּיה דְּרַב עֲנֵן,
אָמַר לִיה: מֶר - רַבָּה,
וְרַב הוֹנָא - רַבִּיה דְּרַבָּה,
וְשִׁמּוּתֵי שְׁמִית מָאן דְּלָא אָמַר לִיה,
וְאֵי לָאו דְּשִׁמִּית - לָא הָוָה קְאָמִינָא: "עֲנֵן עֲנֵן!"
מִמְקַרְקְעֵי אוּ מִמְטַלְטְלֵי?
וּמָאן יִתִּיב בִּי מְרִזִּיחָא בְּרִישָׁא?"

אָזַל רַב עֲנֵן לְקַמִּיה דְּמֶר עוֹקְבָא,
אָמַר לִיה: חֲזִי מֶר הִכִּי שְׁלַח לִי רַב הוֹנָא - "עֲנֵן עֲנֵן",
וְעוֹד, "מְרִזִּיחָא" דְּשְׁלַח לִי - לָא יִדְעָנָא מָאי נִיהוּ.
אָמַר לִיה: אִימָא לִי אִיזִי, ^א גּוֹפָא דְּעוֹבְדָא הִכִּי הָוָה?
אָמַר לִיה: הִכִּי וְהִכִּי הָוָה מַעֲשָׂה.
אָמַר לִיה: גְּבֵרָא דְּלָא יִדַּע מָאי נִיהוּ "מְרִזִּיחָא" - שְׁלַח לִיה לְרַב הוֹנָא "הוֹנָא חֲבֵרִין"!
מָאי "מְרִזִּיחָא"?

סט, ב

אָבַל,
דְּכִתִּיב: "כֹּה אָמַר ה': אֵל תִּבְּא בֵּית מִדְּוָח"⁶ (ירמיה טז, ה).

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ:
מִנֵּין לְאָבַל שְׁמִיִּסב בְּרֵאשׁ?
שְׁנַאֲמַר: "אֲבַחֵר דְּרַכָּם וְאֲשַׁב רֵאשׁ וְאֲשַׁמּוֹן כְּמֶלֶךְ בְּגֵדוֹד פֶּאֶשֶׁר אֲבָלִים וְנַחֵם" (איוב כט, כה).

"נחם" אחרים משמע!

אָמַר רַב נַחֲמָן בֶּר יִצְחָק:
"נַחֵם" כְּתִיב.

מֶר זוֹטְרָא אָמַר:
מִהֲקָא: "וְסֹדֵר מִדְּוָח סְרוּחִים" (עמוס ו, ז),
מֶר וְזַח נַעֲשָׂה שֶׁר לְסְרוּחִים.

אָמַר רַבָּא:
הִלְכְּתָא: מִמְקַרְקְעֵי וְלָא מִמְטַלְטְלֵי - בֵּין לְמִזְוִנֵי,
בֵּין לְכַתּוּבָה,
בֵּין לְפִרְנִסָּה.

⁶ מי מה אמר ה' אל תבוא בית מדוח ואל תלך לספוד ואל תגד להם כי אספתי את שלומי מאת העם הזה נאם ה' את ההסד ואת הרחמים

22. סט, ב

רס"י

מתני'
המשליש מעות לבתו. מסר מעות ביד שלישי לצורך בתו לקנות שדה או נדוניא לכשתנשא:
והיא אומרת. לאחר שנשאת:
נאמן בעלי עלי. שלא יעכבם לעצמו תנם לו והוא יקנה לי שדה כשארצה:
יעשה שלישי כו'. יקנה השדה ואין שומעין לה דמצוה לקיים דברי המת:
וכי אינה אלא שדה. וכי מה תועלת לו לקנות אפילו אין כאן מעות אלא כבר נקנה השדה והיא רוצה למוכרה הרי היא מכורה הלכך שומעין לה:
בד"א. בגמרא מפרש מאן קתני לה:
בד"א. ששומעין לה:

גמ'
מן הנשואין הרשות בידה. שאף האב לא עלה בדעתו למוסרם ביד שלישי אלא עד שתנשא דמשנשאת הבעל זכאי לאכול פירות:
מאי בינייהו. בהי פליגי בגדולה או בקטנה:
דר"מ סבר הרשות בידה. דהאי דקאמר ר"מ מן הנשואין הרשות בידה אפי' בקטנה נמי אמר:
אימא סיפא. דמתני':
הא מרישא שמעינן מינה. דלא א"ר יוסי שומעין לה אלא בגדולה מדקא מייתי טעמא למילתיה וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה אלמא בגדולה הראויה למכור שדות קאמר:
אלא ר"מ. וע"כ כי אמר בברייתא נמי מן הנשואין הרשות בידה בגדולה אמר ולא בקטנה:
אלא גדולה מן האירוסין איכא בינייהו. דקאמר ר' מאיר מן האירוסין יעשה שלישי שלישותו ואפילו היא גדולה וקא א"ל רבי יוסי כיון דגדולה היא שומעין לה:
הלכה כר"מ. טעמא משום דמצוה לקיים דברי המת:

מתניתין

המשליש מעות לבתו,
והיא אומרת: "נאמן בעלי עלי" - יעשה השליש מה שהושלש בידו,
דברי רבי מאיר.
רבי יוסי אומר:
וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה -
הרי היא מכורה מעבשיו!
במה דברים אמורים:
בגדולה,
אבל בקטנה - אין מעשה קטנה כלום.

גמרא

תנו רבנן:
"המשליש מעות לחתנו ליקח מהן שדה לבתו,
והיא אומרת: "ינתנו לבעלי" - מן הנשואין - הרשות בידה,
מן האירוסין - יעשה השליש מה שהושלש בידו,
דברי רבי מאיר.
רבי יוסי אומר:
הגדולה, בין מן הנשואין,
ובין מן האירוסין - הרשות בידה,
קטנה, בין מן הנשואין,
בין מן האירוסין - יעשה השליש מה שהושלש בידו."

מאי בינייהו?

אילימא: קטנה מן הנשואין איכא בינייהו,
דרבי מאיר סבר: הרשות בידה,
ואתא רבי יוסי למימר: אפילו מן הנשואין נמי, גדולה - אין,
קטנה - לא,

אימא סיפא:

"אבל בקטנה - אין מעשה קטנה כלום."

הא מאן קתני לה?

אילימא: רבי יוסי - הא מרישא שמעתי מינה,
דאמר רבי יוסי:

"וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה - הרי היא מכורה מעבשיו!"

גדולה, דבת זביני - אין,

קטנה, דלאו בת זביני היא - לא!

אלא: רבי מאיר היא,

וחסורי מיחסרא והכי קתני:

"יעשה השליש מה שהושלש בידו."

במה דברים אמורים:

מן האירוסין,

אבל מן הנשואין - הרשות בידה.

במה דברים אמורים:

בגדולה,

אבל בקטנה - אין מעשה קטנה כלום!"

אלא גדולה מן האירוסין איכא בינייהו.

איתמר:

רב יהודה אמר שמואל:

הלכה כרבי יוסי.

רבא אמר רב נחמן:

הלכה כרבי מאיר.

23. סט, ב - ע, א

רפ"י

אילפא. שם חכם :
תלא נפשיה. גופא דעובדא במסי תענית משום דאותבוהו לרבי יוחנן ברישא כשהלך אילפא בסחורה כי אתא אמרו ליה אי הוה יתיב מר וגריס לא מר הוה מליך אול תלא נפשיה באיסקריא דמכותא בכלונסות ארזים שתולים בה וילון הספינה :
מכותא. וילון :
אמר כל מאן דאתי כו'. כלומר אע"פ שהלכתי בסחורה לא שכחתי תלמודי ויש בידי לתקן כל הבריות שסידרו רבי חייא ורבי אושעיא [בתוספתא שלהן אמינא להן סמך במשנתנו של הש"ס שסדר רבי ולהכי נקט רבי חייא ורבי אושעיא] לפי שהן עיקר כדאמר"י בעלמא כל מתניתא דלא מיתניא בי ר' חייא ור' אושעיא לא תותבו מינה בבי מדרשא :
תנא ליה. שנה לפניו ברייתא זו ושאלו למצוא לה סמך במשנה שסדר רבי :
שקל. חצי סלע :
וראין. שאינן נזונין בפחות :
נותנים להם סלע. דאי הוה ידע שיתייקרו המזונות ויצטרכו לסלע לא הוה אמר :
אל תתנו. הרי מיחה בידם ולא עשאן יורשים אלא בענין זה :
אם מתו. בלא בנים :
אין נותנין להן אלא שקל. שאין לנו להפסיד את הבאים אחריהם והואיל ועשה את האחרים יורשים אחריהם ודאי דווקא שקל קאמר כדי שתפול ירושה אחריהם לאותן אחרים :
הא מני. היכא דאמר להו אל תתנו להם אלא שקל אין נותנין להם אלא שקל ואע"ג דסוף סוף כולהו נכסי דידהו נינהו לא יהבינן להו בקוטנן אלא שקל בשבת והמותר יזונו מן הצדקה וליכא לאקשוויי עלה הא דאמר בפי נערה לא כל כמיניה שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על הצבור דהתם הוא דאמר אל תקברוהו מנכסיו ונכסי דידיה נינהו הלכך לא צייתנין ליה לקוברו מן הצדקה כדי להעשיר את בניו אבל הכא נכסי לאו דיתמי נינהו כי אם לפי צוואתו :
רבי מאיר. דמתני' היא דאמר יעשה שלישי מה שהושלש בידו :
מינח ניחא ליה. שיתנו להן כל צורכן :
לזרזינהו. שיחזרו אחר מזונותיהן ושלא יהו רעבתנין :

אילפא תלא נפשיה באיסקריא דמכותא,
אמר: איכא דאתי דאמר לי מילתא דבי רבי חייא ורבי אושעיא,
 ולא פשיטנא ליה ממתניתין -
נפילא מאסקריא וטבענא!

אתא ההוא סבא, תנא ליה:
"האומר: 'תנו שקל לבני בשבת', וראוין ליתו להם סלע - נותנין להם סלע.
ואם אמר: 'אל תתנו להם אלא שקל' - אין נותנין להם אלא שקל.
ואם אמר: 'אם מתו, יירשו אחרים תחתייהם' -

בין שאמר: 'תנו',
בין שאמר: 'אל תתנו' - אין נותנים להם אלא שקל."
אמר ליה: הא מני?
רבי מאיר היא,
דאמר: מצוה לקיים דברי המת.

ע,א

אמר רב חסדא אמר מר עוקבא:
הלכתא: בין שאמר: "תנו",
ובין שאמר: "אל תתנו" - נותנין להם כל צורכם.

הא קיימא לן: הלכה פרבי מאיר,
דאמר: מצוה לקיים דברי המת!

הני מילי במילי אחרניתא,
אבל בהא - מינח ניחא ליה.

והא אמר הכי!

לזרזינהו הוא דאתא.

.24 ע, א

רש"י

הפעוטות. תינוקות בני תשע ושמונה כדאמרי' בהניזקין :
במטלטלי. דווקא אבל במקרקעי לא עד שיביאו שתי שערות או עד שיהא בן עשרים :
אפוטרופוס. שמינהו אבי יתומים או ב"ד :
מדקתני. במתני' :
שאני הכא דאיכא שלישי. שנשתלש לכך ופירשו לו מה יעשה בהן אבל אפוטרופוס אינו אלא לעשות צורכי יתומים לכל הצריך והרי אם מכרו אלו הפעוטות אין זה שינוי מצות המת שאף האפוטרופוס ימכור לצורך מזונותיהם :
אם כן. דשליש דווקא וטעמא לפי שפירשו לו לקנות שדה ליתני יעשה שלישי כו' :
דאפילו בעלמא. במקום אפוטרופוס דדמי קצת לשליש :

תנן התם:

"הפעוטות - מקחו מקחו, וממכרו מכר, במטלטלים."

אמר רפרם:

לא שנו אלא שאין שם אפוטרופוס, אבל יש שם אפוטרופוס - אין מקחו מקחו, ואין ממכרו מכר.

ממאי?

מדקתני:

"אין מעשה קטנה בלום."

ודלמא היכא דאיכא שלישי שאני!

אם כן, ליתני: 'אבל בקטנה - יעשה שלישי מה שהושלש בידו'.
 מאי "אין מעשה קטנה בלום"?
 שמע מינה: אפילו בעלמא.

הדרן עלך מציאת האשה